

Koppang-Landbruk og Næringsmegling AS

VÅR REFERANSE
18/11385

DERES REFERANSE

DATO
24.06.2019

Merknader etter stedlig tilsyn - hvitvaskingsområdet. Vedtak om overtredelsesgebyr

1 Innledning

Finanstilsynet viser til stedlig tilsyn i Koppang-Landbruk og Næringsmegling AS («foretaket») den 8. november 2018, foreløpig rapport av 21. januar 2019, forhåndsvarsel om mulig vedtak om overtredelsesgebyr av 2. mai 2019, samt øvrig korrespondanse i anledning tilsynet, herunder foretakets brev av 11. februar og 20. mai 2019.

Foretaket har tillatelse til drive eiendomsmeglingsvirksomhet, og har 8,8 årsverk fordelt på hovedkontoret på Grålum, samt avdelingskontorene Innlandet og Trøndelag. Foretaket formidler i hovedsak landbrukseiendommer fra Agder til Trøndelag.

Under tilsynet ble det avdekket mangler ved foretakets etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. På grunnlag av de forhold som ble avdekket under tilsynet og omtalt i foreløpig rapport, har Finanstilsynet truffet vedtak om ileggelse av overtredelsesgebyr på kr 200 000 for manglende etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Finanstilsynets vurderinger følger nedenfor.

Endelige merknader for den eiendomsmeglingsfaglige inspeksjonen oversendes i eget skriv.

2 Pliktene etter hvitvaskingsregelverket og vurdering av bruddene

2.1 Innledning

Eiendomsmeglingsforetak er underlagt lov og forskrift om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering av 15. oktober 2018 (erstattet lov av 6. mars 2009 med tilhørende forskrift), jf. § 4 annet ledd bokstav d.

Finanstilsynet har utarbeidet en veiledning til etterlevelse av hvitvaskingsregelverket i eiendomsmeglingsvirksomhet (Rundskriv 6/2016). Veiledningen gjelder 2009-loven, men ettersom foretakets plikter i hovedsak er de samme etter ny lov, vil veiledningen fortsatt være relevant.

2.2 Risikovurderingen

Etter hvitvaskingsloven § 7 skal foretaket identifisere og vurdere risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering knyttet til sin virksomhet. Ved risikovurderingen skal det etter bestemmelsen blant annet tas i betraktning egen virksomhet (særlig art og omfang), produkter, tjenester og kundeforhold, type kunder og kundegrupper, og geografiske forhold. Risikovurderingen skal dokumenteres og holdes oppdatert.

Formålet med risikovurderingen er å kartlegge og beskrive foretakets risiko for hvitvasking og terrorfinansiering, og derigjennom danne grunnlag for de rutiner foretaket må etablere for å forebygge og avdekke hvitvasking. Risikovurderingen må utarbeides individuelt og konkret. Etter Finanstilsynets oppfatning vil utgangspunktet for risikovurderingens omfang og kompleksitet være nokså lik for eiendomsmeglingsforetak, men det vil være enkelte variasjoner basert på f.eks. ulikheter i størrelse og hvilke typer eiendomsmeglingsoppdrag foretaket normalt påtar seg.

Foretakets dokumentasjon knyttet til etterlevelse av hvitvaskingsregelverket inngikk i foretakets generelle internkontrolldokumentasjon, som er ervervet fra eksternt leverandør. Det ble i den foreløpige rapporten påpekt at den innsendte risikovurdering var mangelfull. Risikoen var ikke vurdert ut fra de lovbestemte kriteriene, det vil si at risiko for hvitvasking og terrorfinansiering ikke var vurdert i betraktning av

- *egen virksomhet* (dette kan etter Finanstilsynets oppfatning omfatte vurderinger knyttet til f.eks. størrelse, omfang, organisering og kompetansenivå hos ansatte),
- *geografiske forhold* (dette kan etter Finanstilsynets oppfatning omfatte vurderinger knyttet til f.eks. stedet virksomheten drives fra, stedet kunden kommer fra eller stedet eiendommen ligger),
- *kunder* (dette kan etter Finanstilsynets oppfatning omfatte vurderinger knyttet til om foretakets kunder f.eks. er norske og utenlandske statsborgere, politisk eksponerte personer, fullmektiger, ulike typer næringsdrivende, sanksjonskunder),
- *kundeforhold* (dette kan etter Finanstilsynets oppfatning omfatte vurderinger knyttet til f.eks. selgere/kjøpere/utleier/leietaker, herunder om de er gjengangere, utviklere, utbyggere, investorer),
- *Produkt/tjeneste* (dette kan etter Finanstilsynets oppfatning omfatte vurderinger knyttet til de ulike typer oppdrag eiendomsmeglingsforetaket kan påta, verddivurderingsoppdrag, kjøpsoppdrag, salgsoppdrag, oppgjørsoppdrag eller utleieoppdrag)

Med unntak av de to første momentene (egen virksomhet og geografiske forhold), var det tilsvarende krav om risikovurdering under tidligere lovgivning.

Den ervervede risikovurderingen var heller ikke tilpasset foretakets virksomhet. Det fremkommer ingen steder vurdering av risiko knyttet til foretakets primære virksomhetsområde, som er landbruksmegling. Videre fremkommer av dokumentasjon at "*foretaket i det vesentlige driver formidling av boliger til forbrukere og ikke selg gjennomfører økonomiske oppgjør*", samt (risiko knyttet til) "*illegale midler innbetales som kjøpesum til klientbankkonto ivaretas av oppgjørsselskap*". Dette er positivt uriktig, i det foretaket selv forestår egne oppgjør.

Finanstilsynet la dermed til grunn i den foreløpige rapporten at foretakets risikovurdering ikke var tilpasset foretakets virksomhet, og at den for øvrig ikke oppfylte vilkårene til risikovurdering i § 7.

Foretaket har i brev av 20. mai 2019 opplyst at manglene tilpasning skyldes kort tidsrom mellom foretakets mottak av oppdatert dokumentasjon forut for innsending til Finanstilsynet, og at foretaket har gjort det som med rimelighet kan kreves i forhold til oppdatering innenfor den tidsrammen som forelå. Finanstilsynet bemerker til dette at risikovurderingen skal utarbeides individuelt og konkret, og at et standard dokument som ikke er tilpasset foretakets virksomhet ikke anses å være en virksomhetsinnrettet risikovurdering i lovens forstand. Videre bemerkes at foretaket ikke opplyste om pågående revisjonsarbeid under tilsynet, og foretaket har heller ikke fremlagt noen form for dokumentasjon som kan tilsi at slikt revisjonsarbeid var påbegynt på tilsynstidspunktet. Sammenholdt med det faktum at foretaket har ervervet rutineverket fra eksterne leverandører, finner ikke Finanstilsynet grunn til å legge vekt på foretakets forklaring, men baserer sine vurderinger på den dokumentasjon foretaket faktisk fremla som grunnlag for tilsynet.

Foretaket har videre opplyst at risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering er vurdert av styret, og at dette fremkommer som vedlegg til en styresak i mars 2017. Finanstilsynet legger til grunn at henvisningen gjelder side 7 følgende i vedlegg 1 til brev av 20. mai 2019, hvor hvitvasking omtales i punkt 8. Her beskrives at det vil være en større risiko ved landbruks- og næringsmegling, og at hvitvasking gjennom mottak av kontanter utgjør en begrenset risiko. For øvrig kan ikke Finanstilsynet se at risikoer utover dette er beskrevet eller vurdert, herunder ikke noen av risikofaktorer som er nevnt ovenfor i omtalen av de lovbestemte kravene og som omtalt i foreløpig rapport. I forlengelsen av dette bemerkes at enkeltstående uttalelser om foretaket og foretakets virksomhet, uten en konkret beskrivelse av de ulike risikofaktorer og konkret beskrivelse av risikoen for hvitvasking eller terrorfinansiering knyttet til disse, ikke er å anse som risikovurdering.

Det ble i den foreløpige rapporten påpekt at foretaket heller ikke hadde vurdert risiko for *terrorfinansiering* i det hele. Foretaket har anført at det fremstår som at Finanstilsynet ikke har gjennomgått den dokumentasjon som forelå ved tilsynet, uten å begrunne dette nærmere med for eksempel henvisning til hvor vurderinger av terrorfinansieringsrisiko skal fremgå. Finanstilsynet kan fortsatt ikke se at risikoen for terrorfinansiering er omtalt i dokumentasjonen, og opprettholder dermed vurderingen.

Finanstilsynet opprettholder på bakgrunn av det ovennevnte vurderingen av at foretakets vurdering av risiko for hvitvasking og terrorfinansiering fremstår som svært mangelfull, hvor aktuelle risikoer i svært liten grad er identifisert. Etter Finanstilsynets oppfatning er det ikke mulig ut fra den fremlagte dokumentasjonen å finne hva foretaket mener er den konkrete risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering ved foretakets virksomhet, og den anses uegnet som grunnlag for utarbeidelse av arbeidsrutiner for å håndtere den identifiserte risikoen jf. § 8. Finanstilsynet anser dermed at foretaket ikke oppfyller kravet til risikovurdering jf. § 7.

2.3 Foretakets rutiner

2.3.1 Arbeidsrutiner

Virksomheten skal etter § 8 ha oppdaterte rutiner for å sikre at virksomheten håndterer den identifiserte risiko og oppfyller pliktene etter hvitvaskingsregelverket. Etter Finanstilsynets oppfatning innebærer dette at virksomheten skal innhente og kontrollere nødvendig informasjon for å håndtere eventuelle svakheter avdekket i risikovurderingen, samt avdekke indikasjoner på mistenkelige

transaksjoner. I Finanstilsynets rundskriv 6/2016 punkt 3.2 omtales rutiner for å forebygge og avdekke hvitvasking i eiendomsmeglingsvirksomhet, herunder angis også eksempler på en rekke konkrete omstendigheter som utløser plikt til å iverksette nærmere undersøkelser.

Forut for tilsynet sendte foretaket inn sine skriftlige arbeidsrutiner knyttet til etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket. Finanstilsynet bemerket i den foreløpige rapporten at foretakets rutiner ikke omfattet avklaring av PEP-status, klassifisering av risiko, kontroll av kjøpers identitet eller reelle rettighetshavere, eller innhenting av opplysninger om formålet med transaksjonen. Rutinene omfattet heller ingen kontrollhandlinger knyttet til inn- og utbetalinger av kjøpesum (herunder om kjøpesummen innbetales fra andre enn kjøper, om lån ytes fra uvanlige kilder, helt eller delvis direkteoppgjør mellom partene, kjennskap til egenkapitalens opprinnelse, selgerkreditt eller oppgjør i annet enn penger eller om utbetaling skjer til selgers konto). Slike tiltak er etter Finanstilsynets oppfatning nødvendig i ethvert eiendomsoppgjør for å avdekke indikasjoner på mistenkelige forhold.

Finanstilsynet påpekte videre i den foreløpige rapporten at foretaket under tilsynet hadde opplyst at de innsendte rutinene ikke var reelle, men at foretaket i stedet benyttet rutinene i meglersystemet. Foretaket har sendt inn sjekklisten som benyttes i oppdragsgjennomføringen. Slik Finanstilsynet ser det, er dette en begrenset sjekkliste som er egnet til å skaffe notoritet rundt de enkelte kontrollhandlinger, og ikke komplette arbeidsrutiner for å håndtere den identifiserte risikoen og oppfyllelse av pliktene etter hvitvaskingsregelverket.

Finanstilsynet påpekte i den foreløpige rapporten at foretaket ikke hadde vurdert hvilke typer oppdrag som kan anses som høyrisikoppdrag, og heller ikke hadde etablert særskilte rutiner eller angitt konkrete tiltak for slike oppdrag. Uttalelsen er basert på fagansvarliges uttalelse under inspeksjonen. I brev av 20. mai 2019 anfører foretaket at "*identifiseringen av forsterket kundetiltak*" rutiner fremgår av punktene 8.4.1.5 og 8.4.1.8 i den innsendte dokumentasjonen. Finanstilsynet bemerket at punkt 8.4.1.5 omtaler regelverket slik det var før ny lov. For eksempel omtales politisk eksponerte personer (PEP) som personer med verv eller stilling i en annen stat enn Norge, mens PEP etter det nye regelverket også omfatter norske PEP'er. Utover utenlandske PEP'er, angir rutinene ikke når risikoen skal anses å være forhøyet, for eksempel ikke der salget omfatter løsøre/driftsutstyr eller antikviteter jf. styrets uttalelser i styresak i mars 2017. Etter det Finanstilsynet kan se, omhandler punkt 8.4.1.8 om kundetiltak ved bruk av ekstern oppgjørsavdeling, noe som ikke er aktuelt for foretaket. Det antas at henvisningen skal være 8.4.1.9, som angir at forsterkede kontrolltiltak skal benyttes der kunden er etablert i nærmere angitte land. Finanstilsynet kan imidlertid ikke se at foretaket har rutine for å undersøke hvorvidt kunden kommer fra de angitte landene, og kan dermed ikke se at meglerne i noen oppdrag vil kunne havne i en slik situasjon at forsterkede kontrolltiltak vil bli benyttet.

Foretaket opplyste videre i brev av 20. mai 2019 at konkrete arbeidsrutiner for forsterket kundekontroll fremkommer i punkt 8.4.2 – 8.4.5 "*gjennom registrering av opplysninger i Webmegler* [...]". De angitte punktene i dokumentasjonen omhandler etter det Finanstilsynet kan se registrering og oppbevaring av dokumentasjon, samt identifisering av mistenkelige transaksjoner og undersøkelsesplikten. Når det gjelder sjekklisten i meglersystemet, vil en avkrysning for at kunden er vurdert å ha høy risiko, medføre at det kommer opp et nytt punkt hvor megler må krysse av for at forsterkede kundetiltak er gjennomført og dokumentert. I følge punkt 8.4.5 skal *forsterkede tiltak* iverksettes ved PEP, overføringer fra skatteparadis, ved bruk av korrespondentbankforbindelser,

om kunden har tilknytning til et land uten tilstrekkelige beskyttelsestiltak mot hvitvasking, om kunden har en uvanlig selskapsform eller det er mistanke om andre forhold ved kunden som øker risikoen for hvitvasking. Foretakets styre har lagt til grunn at virksomheten omfatter omsetning av løsøre, aksjer og rettigheter hvor verdivurderingen vil være vanskelig. Finanstilsynet kan ikke se at foretaket har etablert rutiner for å ivareta denne risikoen. Finanstilsynet bemerker at det heller ikke fremkommer av foretakets rutiner om forhold ved kundens medkontrahent eller transaksjonene i oppdraget som kan medføre høy risiko og dermed utløse bruk av forsterkede kundetiltak.

Når det gjelder rutiner for hvordan nærmere undersøkelser skal gjennomføres, påpekte Finanstilsynet i den foreløpige rapporten at gjennomføring av nærmere undersøkelser verken var omfattet av de skriftlige arbeidsrutinene eller sjekklisten fra meglersystemet. For å oppfylle foretakets plikter knyttet til gjennomføring av nærmere undersøkelser, jf. § 25, må foretakets rutiner omfatte angivelse av når slike undersøkelser skal iverksettes og hvordan undersøkelsene skal gjennomføres. Tiltakene må være egnet til å bekrefte eller avkrefte mistanken, og må gjennomføres på en slik måte at hverken kunde eller tredjepersoner gjøres kjent med at det foretas undersøkelser, jf. § 28. Foretaket har i brev av 20. mai 2019 opplyst at rutiner for gjennomføring av nærmere undersøkelser fremkommer i punkt 8.4.2 – 8.4.5 i den tidligere innsendte dokumentasjonen. I punkt 8.4.4. fremkommer at "*Undersøkelsene gjennomføres i utgangspunktet på lik linje som ved forsterket kundetiltak jf. det som ble sagt ovenfor. Foretaket kan ved undersøkelser se nærmere på de personer som kunden gjør forretninger med. Det viktigste med undersøkelsene er at alle nødvendige forhold blir undersøkt og at dette gjøres på en betryggende måte slik at foretaket kan være sikre på sin konklusjon.*" De undersøkelser som det henvises til er undersøkelser av opprinnelsen til kundens formue og kapital som inngår i kundeforholdet, samt undersøkelser om kundens opprinnelsesland har høy risiko for hvitvasking samt gjennomgang av virksomhetens organisering. Finanstilsynet bemerker at hvilke nærmere undersøkelser som skal iverksettes, må bero på det konkrete mistenkelige forhold. Dersom mistanken skyldes utbetaling av kjøpesum til andre enn selger, vil det være irrelevant å foreta undersøkelser knyttet til midlenes opprinnelse hos kjøper.

Finanstilsynet la dessuten i den foreløpige rapporten til grunn at foretaket ikke fullt ut følger den fremlagte sjekklisten fra meglersystemet. Under tilsynet opplyste foretaket at dersom kjøpesummen ble innbetalt fra andre enn kjøper eller kjøpers bank, ville det komme opp en hvitvaskingsindikator i systemet. Dette er ikke korrekt. Foretaket mottar innbetalinger via OCR-filer fra banken, og innbetalinger skjer med KID-nummer – noe som medfører at betalerens navn ikke fremkommer med mindre foretaket abonnerer på en særskilt liste fra NETS som muliggjør identifikasjon av innbetaler ved bruk av KID. Foretaket kunne dermed ikke kontrollere hvorvidt innbetalinger ble foretatt av andre enn kjøperne.

Endelig skal Finanstilsynet bemerke at ettersom foretakets risikovurdering ikke omfatter en fullstendig vurdering av de kriterier som følger av § 7, og foretaket dermed ikke har identifisert risikoen ved den virksomhet som faktisk drives, vil rutinene som er etablert heller ikke kunne sikre håndtering av foretakets risiko jf. § 8.

På bakgrunn av det ovennevnte, vurderer Finanstilsynet foretakets rutiner, både de skriftlige og sjekklisten i meglersystemet, etter en helhetlig vurdering å være mangelfulle og lite egnet til å forebygge og avdekke hvitvasking gjennom foretaket. Det anses som særlig alvorlig at foretaket ikke har etablert tilstrekkelige tiltak knyttet til transaksjoner som gjennomføres i foretaket, og at rutinene

for forsterket kundetiltak og gjennomføring av nærmere undersøkelser var begrensede. Etter Finanstilsynets oppfatning oppfyller foretaket ikke kravet i hvitvaskingslovens § 8 til å ha oppdaterte arbeidsrutiner som sikrer håndtering av risiko og oppfyllelse av plikter etter hvitvaskingsregelverket.

2.3.2 Kontrollrutiner (internkontroll)

Etter § 35 skal virksomheten gjennom internkontroll «sørge for at loven overholdes». Dette innebærer at foretakets kontrollrutiner må være egnet til å avdekke manglende etterlevelse av hvitvaskingsregelverket ved oppdragsgjennomføringen. Det vises til Finanstilsynets rundskriv punkt 3.2, hvor det fremkommer at kontrollrutinene blant annet må omfatte kontroll med om det foreligger en adekvat risikoklassifisering av kundene, at alle relevante indikasjoner på mistenkelige forhold er avdekket og fulgt opp i samsvar med regelverket, og at mistenkelige transaksjoner rapporteres. Der det i den rutinemessige kontrollen avdekkes alvorlige eller gjentatte feil, må foretaket iverksette tiltak for å avdekke det totale omfanget av feil fra den aktuelle megleren. Deretter skal det iverksettes tiltak for å forhindre at tilsvarende feil skjer på et senere tidspunkt. Foretaket må følge opp at de iverksatte tiltak faktisk medfører en reduksjon av feil.

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at foretaket ikke hadde etablert kontrollrutiner i det hele, utover at fagansvarlig skulle kontrollere at megler har foretatt identitetskontroll. Foretaket har i brev av 11. februar 2019 opplyst at *«Fagansvarlig benytter sjekklister i Webmegler med en hvitvaskingsindikator som gjennomgås jevnlig, i tillegg til sakskontroll av oppdragene. Hvitvaskingsindikatoren er basert på meglers og oppgjørsansvarliges sjekklister og hva som er avkrysset der. Dersom det kommer opp en hvitvaskingsindikator i fagansvarliges sjekklister vil dette sjekkes ut med ansvarlig megler og/eller oppgjørsansvarlig og kommentere si sjekklister i Webmegler. Det er foretakets vurdering at utøvelse av sjekklister i Webmegler er tilstrekkelig for å ivareta hvitvaskingsloven § 35. Dersom Finanstilsynet er av den oppfatning at sjekklister i Webmegler og utøvelse av denne ikke er tilstrekkelig for å ivareta internkontrollen, bes det om en tilbakemelding på hvordan Websystemer AS kan tilpasse denne bedre»*. Til foretakets anførsler om sjekk av hvitvaskingsindikatorer, bemerkes at dette synes å være kontroll av om et mistenkelig forhold faktisk foreligger, og ikke kontroll med om megler i det konkrete oppdraget følger foretakets rutiner og oppfyller lovens krav.

Finanstilsynet opprettholder dermed vurderingen av at foretaket ikke hadde etablert kontrollrutiner som er egnet til å avdekke mangelfull etterlevelse av hvitvaskingsregelverket, og plikten til å sørge for å at loven overholdes gjennom internkontroll jf. § 35, anses ikke overholdt.

2.3.3 Gjennomføring av rutiner (stikkprøvekontrollen)

Gjennomføring av rutinene i virksomheten er en grunnleggende forutsetning for at foretakets anti-hvitvaskingsarbeid innrettes effektivt og på en tilstrekkelig måte.

Ved gjennomgang av enkeltsaker var det flere tilfeller hvor foretaket ikke kunne dokumentere å ha gjennomført identitetskontroll av partene i handelen, herunder heller ikke kontroll med reelle rettighetshavere eller at risiko var vurdert løpende gjennom oppdraget. Det fremkom videre at risikoen i flere tilfeller vurdert som "lav", uten at det forelå opplysninger om at risikoen var annet enn "normal".

Finanstilsynet legger til grunn at hvitvasking kan skje i eiendomstransaksjoner der deler av kjøpesummen omfatter inventar, løsøre, driftsutstyr, goodwill eller annet som er vanskelig å verdifastsette. Ved gjennomgang av enkeltsaker fremkom det en rekke tilfeller hvor driftsutstyr/antikviteter/løsøre m.v. inngikk i handelen. I enkelte saker skulle verdifastsettelsen avtales mellom partene beregnet på antatt normal markedsverdi, eventuelt takstverdi. Foretaket kunne imidlertid ikke dokumentere verdifastsettelsen av driftsutstyr/antikviteter/løsøre i noen av sakene, og heller ikke hvem som har kommet frem til den aktuelle kjøpesummen. Likevel er det inngått avtaler om overdragelse av slike gjenstander, i flere tilfeller også uten at gjenstandene er spesifisert eller beskrevet nærmere.

Der innbo/løsøre/driftsutstyr/antikviteter inngår i handelen, utover det som følger av avhendingsloven §§ 3-5 og 3-6, må megler ha oversikt over hvilke løsøre mv. transaksjonen omfatter. Megler må innhente opplysningene som er egnet til å danne grunnlag for en forsvarlig vurdering av om verdien av gjenstandene fremstår som normal. Dersom arten av gjenstandene og/eller verdien av disse fremstår som uvanlig, må megler iverksette nærmere undersøkelser jf. § 25. Foretaket hadde ikke iverksatt slike undersøkelser i noen av de kontrollerte sakene.

3 Ileggelse av overtredelsesgebyr

3.1 Rettslig grunnlag

Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering §§ 49 og 50 har følgende ordlyd:

§ 49. Overtredelsesgebyr

(1) Dersom rapporteringspliktige eller noen som har handlet på vegne av et rapporteringspliktig foretak, har overtrådt §§ 6 til 8, kapittel 4, §§ 25, 26, 27, 28, 30, 35, 36, 39, 42, forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene eller forskrift gitt i medhold av § 52, kan tilsynsmyndigheten ilegge den rapporteringspliktige overtredelsesgebyr. Overtredelsesgebyr kan ilegges rapporteringspliktige foretak selv om ingen enkeltperson har utvist skyld. [...]

[...]

(4) Rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav d, f, l, m og o, annet og femte ledd, kan ilegges overtredelsesgebyr på inntil 9 millioner kroner.

§ 50. Vurderingsmomenter for forbud mot å ha ledelsesfunksjon og vedtak om overtredelsesgebyr

Ved vurderingen av om det skal [...] ilegges overtredelsesgebyr etter § 49, skal det blant annet tas hensyn til

- a) overtredelsens grovhet og varighet
- b) overtrederens grad av skyld
- c) overtrederens økonomiske evne
- d) den rapporteringspliktiges risikovurderinger etter § 7 og rutiner etter § 8
- e) fordeler som er oppnådd eller kunne ha vært oppnådd ved overtredelsen
- f) om tredjeparter er påført tap
- g) graden av samarbeid med myndighetene
- h) eventuelle tidligere overtredelser av hvitvaskingsloven eller forskrifter med hjemmel i loven

De samme momentene skal hensyntas ved utmålingen av overtredelsesgebyr (sic).

3.2 Finanstilsynets vurdering

Et velfungerende regime for å avdekke og forebygge hvitvasking og terrorfinansiering, forutsetter god etterlevelse fra rapporteringspliktiges side. Det legges i forarbeidene til grunn at det er viktig for tilliten til hvitvaskingsregelverket og de rapporteringspliktige som skal gjennomføre det, at brudd på regelverket oppdages og sanksjoneres. Bruk av overtredelsesgebyr vil også ha en viktig allmennpreventiv virkning ved at manglende innrettelse etter regelverket gis økonomiske konsekvenser som innebærer at foretakene ikke oppnår økonomiske fordeler på lovovertrødelser.

Det følger av hvitvaskingsloven § 49 at overtredelsesgebyr kan ilegges for overtredelser av en rekke bestemmelser i hvitvaskingsloven med forskrift. Dette omfatter blant annet bestemmelsene knyttet til risikovurderinger og rutiner, kundetiltak og løpende oppfølging, undersøkelser og rapportering, med mer. Det stedlige tilsynet avdekket en rekke brudd på foretakets plikter etter hvitvaskingsregelverket, herunder knyttet til risikovurdering, arbeidsrutiner og internkontroll. De avdekkede forhold viser etter Finanstilsynets oppfatning en gjennomgående svikt i foretakets etterlevelse av hvitvaskingsregelverket, på områder hvor overtredelsesgebyr kan ilegges, jf. § 49.

Vurderingsmomentene som skal vektlegges i vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmåling av gebyr, følger av hvitvaskingsloven § 50. Listen over vurderingsmomenter er ikke uttømmende, og hvert moment angitt i § 50 vil ikke nødvendigvis måtte tillegges vekt. Det skal således gjøres en konkret vurdering av hensiktsmessigheten.

Når det gjelder overtredelsenes grovhet, legger Finanstilsynet til grunn at det skal ses hen til overtredelsens karakter. Bestemmelsene om både risikovurdering og arbeidsrutiner er helt grunnleggende for å etterleve hensynet bak hvitvaskingsregelverket om å forebygge og avdekke hvitvasking og terrorfinansiering. Det er i forarbeidene fremhevet at det anses særlig alvorlig med overtredelser av bestemmelsene om risikovurdering og arbeidsrutiner eller større svakheter i etterlevelsen av disse bestemmelsene. På denne bakgrunn anser Finanstilsynet overtredelsene knyttet til risikovurdering og rutiner å være grove.

Når det gjelder rutiner, har foretaket i brev av 20. mai 2019 anført at ettersom verken systemleverandør eller Finanstilsynet hadde informert eller advart mot at bruk av OCR ville medføre at man ikke kunne kontrollere hvem som betalte inn midler til meglers klientkonto, kan denne overtredelsen ikke anses å være grov. Finanstilsynet bemerker at manglende kontroll med innbetalinger av kjøpesum er én av mange påpekte mangler ved foretakets rutiner. Videre, etter Finanstilsynets oppfatning ville foretaket selv kunnet avdekke at det ikke var mulig å kontrollere betaler-informasjon, noe som tilsier at foretaket heller ikke har forsøkt å gjennomføre slike kontroller. Finanstilsynet viser for øvrig til Rundskriv 6/2016 punkt 3.2, hvor det fremkommer at foretak som benytter KID kan abonnere på lister fra NETS.

Tilsvarende legges det i forarbeidene til grunn at foretakets gjennomføring av egne rutiner i egen virksomhet, samt opplæring og kontroll av ansatte som er involvert i arbeidet med tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering, er grunnleggende forutsetninger for at arbeidet innrettes effektivt og på en tilstrekkelig måte. På denne bakgrunn anser Finanstilsynet også overtredelsene knyttet til kontrollrutiner å være grove. Når det gjelder etterlevelsen av egne rutiner, er de kontrollerte sakene i tilsynet fra før den nye hvitvaskingsloven, og det legges dermed ikke vekt på disse i vurderingen av om sanksjoner skal benyttes.

Når det gjelder grad av skyld, forutsetter Finanstilsynet at foretak som velger å drive med eidsmevling setter seg inn i det regelverket som virksomheten er underlagt. Videre, selv om sanksjonshjemmelen først trådte i kraft i oktober 2018, inngikk lovkravene knyttet til de underliggende forpliktelsene i hovedsak også i 2009-loven, noe som etter Finanstilsynets oppfatning øker foretakets grad av skyld.

Etter en helhetlig vurdering, hensyntatt overtredelsenes art og omfang samt foretakets skyld og økonomiske evne, samt at foretaket antas å ha hatt besparelser knyttet til unnlatsen, la

Finanstilsynet til grunn i forhåndsvarselet at overtredelsesgebyr skulle ilegges og at 200 000 kroner var passende.

Foretaket har i brev av 20. mai 2019 bestridt at overtredelsenes grovhet og varighet samt utvist skyld gir grunnlag for å foretaket overtredelsesgebyr, og at det uansett er satt vesentlig for høyt sett hen til disse forholdene. Finanstilsynet viser til vurderingene om dette ovenfor, og finner grunn til å bemerke at tiltak som iverksettes i etterkant av tilsynet er uten betydning for spørsmålet om overtredelsesgebyr skal ilegges. Etter Finanstilsynets oppfatning vil et overtredelsesgebyr for manglende etterlevelse av hvitvaskingsregelverket i dette tilfellet verken være urimelig eller uforholdsmessig.

På bakgrunn av de forhold som ble avdekket under tilsynet, og som beskrevet i foreløpig rapport og i punkt 2 ovenfor, fatter Finanstilsynet følgende

Vedtak:

Koppang-Landbruk og Næringsmegling AS (org.nr. 912 641 066) plikter å betale et gebyr på kr. 200 000 (tohundretusen kroner) for overtredelse av §§ 7, 8 og 35 i lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering, jf. § 49, jf. 50.

Dette vedtaket kan påklages innen tre uker etter at vedtaket er mottatt. Klage sendes Finanstilsynet. Klageinstans er Finansdepartementet. Forvaltningslovens §§ 18 og 19 om partenes adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, gjelder. Det kan søkes om utsatt iverksetting av vedtaket, jf. forvaltningsloven § 42.

Etter at klagefristen er utløpt vil foretaket motta en faktura for innbetaling av overtredelsesgebyret.

For Finanstilsynet

Anne Merethe Bellamy
direktør

Anne-Kari Tuv
seksjonssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.